

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Lp Maret Saanküll
Maret.Saankyll@siseministeerium.ee

Teie 21.05.2024

Meie 05.06.2024 nr 2.3-4/24/598-5

Arvamuse avaldamine eelnõule (välismaalaste seadus)

Täname, et saatsite Andmekaitse Inspektsioonile (AKI) arvamuse avaldamiseks välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu muudetud versiooni ja kooskõlastustabeli. Edastatud eelnõu ja kooskõlastustabelis esitatud selgituste osas on AKI-l järgmisel tähelepanekud.

1. Viisaregistri vastutav töötleja

Välismaalaste seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (edaspidi: eelnõu) § 1 p-s 16 pakutud sõnastus „*Viisaregistri isikuandmete vastutavad töötlejad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus) (ELT L 119, 04.05.2016, lk 1–88) tähenduses käesolevas seaduses sätestatud pädevuse piires on Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsepolitseiamet ning Välisministeerium.*“ koosmõjus viisaregistri põhimääruses kavandatud muudatustega (viisaregistri põhimääruse kavandatud § 4¹) on jätkuvalt ebaselge. Arusaamatuks jääb ikka see, mida sisuliselt tähendab „*andmekogusse kantud isikuandmete vastutav töötleja ja kontaktpunkt*“. Asjaolu, et põhimääruses on viidatud konkreetsete menetlustoimingutega seotud andmete töötlemisele, ei anna siiski selgust andmetöötlemisega seotud vastutuse piiridest ja vastutuse jagamisest andmekogu vastutavaja töötleja ehk PPA ja teiste kaasatud asutuste (Kaitsepolitseiamet, Välisministeerium) vahel, sealjuures ei ole selge, kas kaasatud asutuste puhul on tegemist andmekogu volitatud töötlejatega või andmekogusse andmete andjatega. Arusaamatuks jääb ka termini „kontaktpunkt“ sisuline tähendus.

Nagu AKI on selgitanud 11.04.2024 vastuses nr 2.3-4/24/598-2, saab viisaregistri põhimääruses reguleerida andmekogu volitatud töötlejate ja kaasvastutavate töötlejate andmetöötlemisega seotud vastutuse piirid, mis peavad olema andmesubjektile selged. Hetkel ei ole aga asutuste rollid andmetöötlemise seotud protsessides ja vastutuse piirid arusaadavalt ja selgelt määratletud.

AKI hinnangul peaksid Kaitsepolitseiamet ja Välisministeerium viisaregistris käiva andmetöötlemise puhul olema kas volitatud või PPA-ga kaasvastutavad töötlejad. Viisaregistri põhimääruses peaks ära reguleerima, kes ja milles osas on kaasvastutavad töötlejad, sh kui toimub andmekogus isikuandmete töötlemisega seotud intsident – kes keda teavitab, kuidas toimub vastutava töötleja ülesannete täitmine, sh nt inspektsiooni intsidendist teavitamine jne.

Samuti peaks põhimääruses olema reguleeritud olukord, kus ükskõik kes kaasvastutavatest töötlejatest saab andmesubjekti pöördumise, peab ta selle ise edastama sellele kaasvastutavale

töotlejale, kelle pädevusse põhimäärusest tulenevalt vastava pöördumise lahendamine kuulub. Lubamatu on andmesubjekti n-ö jooksutamine kaasvastutavate töötajate vahel, kui andmesubjekt ei ole aru saanud, kelle poole tuleks tal pöörduda.

2. Andmekogude säilitustähtajad

2.1. Viisaregister

AKI jääb 11.04.2024 arvamuses nr 2.3-4/24/598-2 esitatud seiskoha juurde, et eelnõu § 1 p 18 sõnastus „*Viisaregistri andmeid säilitatakse kõige kauem 60 aastat. Andmetele võib sätestada lühema säilitustähtaja viisaregistri põhimääruses.*“ ei sobi, kuna see jätab määrusandjale kaalutlusruumi selle suhtes, kas viisaregistri põhimääruses üldse sätestatakse täiendav regulatsioon säilitamise tähtaegade osas või mitte. Seejuures on oluline märkida, et eelnõust ega seletuskirjast ei selgu, kas andmekogu kõikide andmete säilitamine maksimaalse tähtaja jooksul on põhjendatud ja vajalik. Leiame, et seadusest (sh seletuskirjast) peab olema tuletatav seadusandja kaalumise erinevat tüüpi andmete säilitustähtaegade osas ning tulenevalt sellisest kaalumist peab vajadusel seadusest tuleneva volitusnormina andma määrusandjale selgesõnalise volituse täpsustada teatud andmete säilitustähtaega.

Hetkel kehtiva viisaregistri põhimääruse § 23 kohaselt säilitatakse andmeid andmekogu infotehnoloogilises osas aktiivselt viis aastat alates:

- 1) viisa kehtivusaja lõppemisest;
- 2) pikendatud viibimisaja lõppemisest;
- 3) taotluse läbi vaatamata jätmise, viisa andmisest keeldumise, viisa tühistamise, viisa kehtetuks tunnistamise, viibimisaja pikendamise keeldumise või viibimisaja ennetähtaegse lõpetamise otsusest või selle vaidlustamise käigus tehtud otsusest.

Kooskõlastustabelis on selgitatud, et kuna viisa maksimaalne kehtivusaeg võib olla viis aastat, andmeid säilitatakse viisa kehtivusaja lõppemisest arvates viis aastat ja pärast seda andmekogu arhiiviosas 50 aastat, seega on viisaregistri andmete maksimaalne säilitusaeg kokku 60 aastat. Viisaregistri põhimääruse § 17 lg 2 kohaselt kantakse andmed andmekogu kaardile viivitamata pärast andmete saamist ehk nt viisataotluse esitamisel. Sellest tulenevalt on selge, et viisataotluse läbivaatamise perioodi jooksul andmete andmekogus säilitamine ei mahu maksimaalse andmete säilitamise tähtaja sisse (andmeid säilitatakse viisa kehtivusaja jooksul viis aastat + pärast viisa kehtivusaja lõppemist veel viis aastat + arhiivis 50 aastat, üle jääb viisataotluse menetlemine). Seega võib praktikas tekkida olukord, et isikuandmete säilitamise maksimaalne tähtaeg saabub varem, kui möödub arhiiviosas andmete hoidmise 50-aastane tähtaeg.

Ühtlasi ei ole jätkuvalt viisaregistri põhimääruses sätestatud, mis saab siis, kui andmete säilitamise tähtaeg möödub, nt kas andmed kustutakse.

2.2. Välismaalase lühiajalise Eestis töötamise registreerimise andmekogu

Käesoleva arvamuse p-s 2.1 toodud soovitus andmete säilitustähtaja osas kehtib ka välismaalase lühiajalise Eestis töötamise registreerimise andmekogu andmete säilitamise reguleerimise puhul, mille kohta on eelnõus samasuguse konstruktsiooniga norm (vt eelnõu § 1 p 37).

2.3. Elamislubade ja töөлubade register

Eelnõu § 1 p 67 kohaselt elamislubade ja töөлubade registri (ETR) andmeid säilitatakse alaliselt. Eelnõu seletuskirjas ja kooskõlastustabelis on viidatud sellele, et elamislubade ja töөлubade taotlusedokumentid on Rahvusarhiivi 02.10.2012 hindamisotsuse nr 105 kohaselt alatise säilitustähtajaga. Tutvudes viidatud hindamisotsusega ning konsulteerides Rahvusarhiiviga on AKI jõudnud järeldusele, et elamislubade ja töөлubade taotlusedokumentidel arhiiviväärtust ei ole ning nende alatist säilitamist ei saa selle eesmärgiga põhjendada.

Rahvusarhiivi 02.10.2012 hindamisotsuse nr 105 III jaotises on toodud vaid need dokumendisarjad, mis on saanud arhiiviväärtuse. Välismaalaste isikut tõendavate dokumentide andmisega seotud kõik dokumendisarjad hindamisotsuses puuduvad, mis tähendab, et need on hinnatud mittearhiiviväärtuslikuks. Lisaks ei ole elamis- ja töölubade register saanud arhiiviväärtust Rahvusarhiivi 31.10.2017 hindamisotsusega nr 51 „Riigi infosüsteemi haldussüsteemis registreeritud andmekogude hulgast arhiiviväärtusega osa väljaselgitamine.“ Hindamisotsusega saab tutvuda ja arhiiviväärtusega andmekogude nimekirja vaadata <https://www.ra.ee/arhiivihaldus/hindamisotsused/>.

Logide säilitamine ei ole ETR-is reguleeritud. Kuna logid sisaldavad isikuandmeid, peab ka nende säilitamine olema reguleeritud.

Ülaltoodut arvesse võttes palub AKI ETR-i säilitustähtajad hoolikalt üle vaadata tulenevalt eelkõige andmete säilitamise vajadusest ja eesmärgist ning teha vastavad muudatused eelnõus ja seletuskirjas. Mida suurem on riive isiku privaatsusele, seda põhjalikumalt tuleb selgitada sellise andmetöötluse vajalikkust. Tähtajatu andmete säilitamine on suur riive isiku privaatsusele ja seetõttu ka väga erandlik, mistõttu tuleb selliseid säilitustähtaegu ka erilise hoolikusega põhjendada.

3. Migratsioonijärelevalve andmekogu põhimäärus

Eelnõu rakendusaktide kohaselt muudetakse Siseministri 22. märtsi 2023. aasta määruse nr 6 „Migratsioonijärelevalve andmekogu põhimäärus“, mille paragrahvi 6 lõiget 1 täiendatakse punktiga 11 järgmises sõnastuses: „11) foto või näokujutis.“. Migratsioonijärelevalve andmekogu asutamine, sh andmekogusse kantavate andmete koosseis on reguleeritud VMS §-ga 297¹. Eelnõuga ei plaanita nimetatud paragrahvi ehk kogutavate andmete koosseisu muutmist. AKI leiab, et migratsioonijärelevalve andmekogu andmete koosseisu muutmine põhimääruse tasemel ei ole võimalik. Tegemist on isiku biomeetriliste andmetega ehk andmekogusse uue isikuandmete liigi lisamisega, mille töötlemine peab olema selgesti reguleeritud seaduse tasandil, sh seletuskirjas tuleb selgitada, mis eesmärgiga nimetatud andmed kogutakse.

Etteruttavalt AKI selgitab, et kui foto või näokujutis on vajalik isiku tuvastamiseks, siis nende andmete andmekogus 15 aasta jooksul säilitamine ei ole põhjendatud ning need tuleb kustutada viivitamata pärast isiku tuvastamise või isikusamasuse kontrollimise võrdlusuuringu tegemist.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Pille Lehis
peadirektor
peadirektori volitusel

Irina Meldjuk
irina.meldjuk@aki.ee
+372 6274108